

Sisekaitseakadeemia
Finantskolledž

Sirje Männiste

MAKSUVÕLGADE SISSENÕUDMISE MEETMETE TÕHUSUS

Lõputöö

Juhendaja:
Kerly Lillemets, MPA

Tallinn 2010

ANNOTATSIOON

SISEKAITSEAKADEEMIA

Kolledž: Finantskolledž	Kuu ja aasta: 05.2010
Töö pealkiri: Maksuvõlgade sissenõudmise meetmete tõhusus	
Töö autor: Sirje Männiste	Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemisega elektroonilises keskkonnas Allkiri:
<p>Lõputöö teemaks on maksuvõlgade sissenõudmise meetmete tõhususe hindamine. Töö on kirjutatud eesti keeles ja koosneb 35 leheküljest ja mis sisaldab kuute joonist. Töö kirjutamisel on kasutatud 16 allikat.</p> <p>Töö eesmärgiks on anda ülevaade maksuhalduri võimalustest maksuvõlgade sissenõudmisel ning hinnata, millised meetmed on tõhusamad maksuvõlgade sissenõudmisel maksuhalduri poolt.</p> <p>Lõputöö on jaotatud kahte osasse, esimene neist on teoreetiline, kus antakse ülevaade maksuvõla olemusest ja tekkimisest, maksuhalduri kohustustest maksuvõlgade sissenõudmisel ja maksumenetluse põhimõtetest. Lõputöö teises osas analüüsitakse maksuvõlgade sissenõudmise tulemuslikkust.</p> <p>Lõputöö tulemustest põhjal võib väita, et vaatamata majanduslangusele on maksuhaldur suuteline maksuvõlglaste arvu vähendama ja teostama maksuvõlgade sissenõudmistoiminguid tulemuslikult.</p>	
Võtmesõnad: maksuvõlad, maksuhalduri ülesanded, maksuvõlgade sissenõudmine	
Võõrkeelsed võtmesõnad:	
Säilitamise koht: Sisekaitseakadeemia	
Kaitsmisele lubatud Kolledži direktor:	Allkiri:
Vastab lõputöö nõuetele Juhendaja:	Allkiri:

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. MAKSUVÕLA TEOREETILINE KÄSITLUS	6
1.1. Maksuvõla olemus ja maksumenetluse üldised põhimõtted	6
1.2. Maksuhalduri ülesanded maksuvõlgade sissenõudmisel.....	12
2. MAKSUVÕLGADE SISSENÕUDMISE TULEMUSLIKKUS.....	24
2.1. Maksuvõlgadega ja nende sissenõudmisega seotud statistilised arvnäitajad	24
2.2. Meetmete valik ja nende tulemuslikkus	29
KOKKUVÕTE	31
SUMMARY	33
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	34

SISSEJUHATUS

Eesti Vabariigis on põhiseadusega reguleeritud riigi ja kodanike suhted maksunduse valdkonnas, millest tulenevalt on maksude tasumine kodanike kohustus riigi ees. Riik täidab oma kodanike ees avalik-õiguslikke ülesandeid. Nende ülesannete täitmine riigi poolt on seotud kulutustega. Maksustamise kaudu toimub tulude ümberjaotamine ja riiklike kulutuste finantseerimine.

Maksukorralduse seadus sätestab, et Eestis on riiklike maksude maksuhalduriks Maksu- ja Tolliamet, kellel on seadusest tulenevalt maksude kogumise õigus ja kohustus. Sama seadus sätestab maksustamise üldised põhimõtted ja maksude kogumise korra.

Maksuhaldur puutub töö käigus kokku olukordadega, kus maksukohustuslased ei tasu erinevatel põhjustel seadusega sätestatud tähtpäevadeks maksukohustusi ja ei reageeri ka maksuhalduri poolt teostatud sundtäitmistoimingutele. Seega tuleb maksuhalduril otsida tõhusamaid meetodeid maksuvõla sissenõudmiseks majanduslikult keerukas olukorras. Maksuhalduri võimalused maksuvõlgade sissenõudmiseks ja sundmeetmete rakendamiseks on reguleeritud maksukorralduse seadusega.

Maksuvõlgade sissenõudmise teema aktuaalsus seisneb eelkõige majanduslikult keerulises olukorras, maksuvõlad on 2009 aasta jooksul kasvanud 42%, mis on maksuhaldurile pannud piiratud ressursi tingimustes üha suurema vastutuse maksude kogumisel ja riigikassa täitmisel.

Lõpuöö eesmärgiks on anda ülevaade maksuhalduri võimalustest maksuvõlgade sissenõudmisel ning hinnata, millised meetmed on tõhusamad maksuvõlgade sissenõudmisel maksuhalduri poolt.

Lõputöös kasutatakse sissenõudmise valdkonda puudutavaid juhendmaterjale, kehtivaid õigusakte, Interneti allikaid, kohtulahendeid ja teisi asjasse puutuvaid allikaid.

Uuringuks vajalikud andmed saadakse andmekogumismeetodil ja kogutud andmete töötlemisel kasutatakse analüüsimeetodit. Püstitatud eesmärgi saavutamiseks kasutab autor lõputöös andmete analüüsimiseks Maksu- ja Tolliameti maksukohustuslaste registriandmeid, võlgade ja võlglaste statistilisi näitajaid ning maksuvõlgade sissenõudmise valdkonna aruandeid sissenõudmise meetmete valiku ja nende tulemuslikkuse kohta.

Esimeses peatükis antakse ülevaade maksuhalduri ja maksukohustuslase õigustest ja kohustustest maksumenetluse käigus ja sundtäitmistoimingute rakendamisest maksuhalduri poolt ning maksuvõla teoreetilisest olemusest.

Teises peatükis käsitletakse Maksu- ja Tolliameti andmete alusel koostatud statistilisi näitajaid.

1. MAKSUVÕLA TEOREETILINE KÄSITLUS

1.1. Maksuvõla olemus ja maksumenetluse üldised põhimõtted

Lõputöö esimeses peatükis käsitletakse maksuvõla ja maksu kõrvalkohustuste olemust ja maksuvõla tekkimise aluseid. Samuti vaadeldakse maksuhalduri ja maksukohustuslase õigusi ja kohustusi maksumenetluse läbiviimisel ning maksumenetluse üldpõhimõtteid maksuvõlgade sissenõudmise protsessi juures.

Põhiseaduse § 3 kohaselt teostatakse riigivõimu põhiseaduse ja sellega kooskõlas olevate seaduste alusel. Maksustamise põhimõtted ja reeglid on sätestatud seadustega. Eestis on nendeks seadusteks maksukorralduse seadus ja sellest tulenevad maksuseadused. Maksukorralduse seaduse § 32 kohaselt on maksuvõlg maksukohustuslase poolt tasumata jäetud maksusumma, tähtpäevaks tasumata jäetud maksusummalt arvestatud intress ning tollivõlast tulenev tähtpäevaks tasumata maksusumma ja sellelt arvestatud intress.

Intress on maksuõigussuhtest tekkiv kõrvalkohustus, mis on kehtestatud riigi huvide kaitsmiseks ja maksumaksja motiveerimiseks tasuda maksud tähtaegselt. Maksuvõla mõiste alla kuulub ka tähtpäevaks tasumata jäetud maksusummalt arvestatud intress. Intress ei ole käsitletav sanktsioonina (Sissenõudmise käsiraamat 2009:17).

Maksuvõla tekkimise aluseks on maksukohustuslase poolt deklareeritud summa, maksuteates (maamaksu teade) või maksuotsusega määratud summa tähtpäevaks tasumata jätmise. Maksuotsuse alusel tekib maksuvõlg, kui maksukohustuslane ei tasu maksusummat maksuhalduri haldusaktis näidatud tähtpäevaks.

Maksusumma ja maksu kõrvalkohustusest tulenevad summad (intress, sunniraha, asendustäitmise kulud) tuleb maksukohustuslasel vastavalt maksukorralduse seadusele §

105 lg-le 1 tasuda selleks määratud pangakontole. Maksuseaduses või tollieeskirjades ettenähtud juhtudel tasutakse maks maksuhaldurile sularahas või maksumärkide ostmise teel maksuseaduses või tollieeskirjades sätestatud tähtpäevaks või seadusega ettenähtud juhtudel maksuhalduri määratud tähtpäevaks (va kui maksukohustuslane esitab maksudeklaratsiooni tähtaja jooksul ning tema rahalised kohustused on võimalik tasaarvestada tagastusnõudega).

Riigikohus on kohtuotsuses 3-3-1-32-99 sõnastanud maksuvõla mõiste järgnevalt: .../seega tekib maksuvõlg siis, kui on saabunud maksusumma tasumise tähtpäev, kuid maksumaksja ei ole maksusummat tasunud. Maksuvõla tekkimise aluseks on maksukohustuse mittekohane täitmine, mitte aga maksuhalduri ettekirjutus/. (Huberg, Lehis 2002:409)

Maksukorralduse seaduse alusel on riiklike maksude maksuhalduriks Maksu- ja Tolliamet (Maksukorralduse seadus, 01.01.2009). Maksuhaldurile on seadusega pandud kohustus tagada maksude tasumise õigsuse kontroll ning vajadusel seaduses sätestatud meetmete kasutuselevõtt tagamaks maksude laekumist täies ulatuses.

Tähtpäevaks tasumata rahaliste kohustuste ehk maksuvõlgade sissenõudmine on maksumenetluse üks osa, mille eesmärgiks on tagada maksukohustuslase poolt tähtpäevaks tasumata jäetud maksusumma või muude seadusest tulenevate rahaliste kohustuste sissenõudmine.

Kõik kohustused, mis on maksukohustuslasel, peavad olema sätestatud seadusega. Kõik menetlustoimingud peavad tulenema maksukorralduse seadusest. Igal maksuhalduri toimingul peab olema seaduslik alus. Maksuhalduri volitused maksuvõlgade sissenõudmisel ja täitetoimingute piiritlemisel on rangelt piiritletud ning maksumenetluses kehtivate haldusmenetluse üldpõhimõtete kohaselt peab olema tagatud aus menetlus ja maksumaksja kui nõrgem pool peab olema kaitstud maksuhalduri omavoli eest.

Maksukorralduse seaduse kohaselt on maksuhalduri ülesanded:

- kontrollida maksude tasumise ja arvestamise õigsust;
- arvestada ja määrata seadusega sätestatud juhtudel tasumisele kuuluv maksusumma ja intress ning tagastada või hüvitada enamakstud summad;

- nõuda sisse maksuvõlad;
- kohaldada maksuseaduste rikkujate suhtes seadusega lubatud sunnivahendeid ja karistusi.

Maksuvõlgade sissenõudmise protsessi juures tuleb maksuhalduril jälgida kõiki maksmenetluse üldpõhimõtteid- efektiivsuse ja proportsionaalsuse põhimõte, vormivabaduse põhimõte, uurimispõhimõte, kaalutusõiguse põhimõte ja maksukohustuslase ärakuulamise tagamise põhimõte.

Efektiivsuse ja proportsionaalsuse põhimõte - maksuhalduri eesmärk on viia menetlus läbi lihtsalt, kiirelt ja efektiivselt. Maksuhalduri kohustuseks on maksmenetluses vältida liigseid kulusi maksumaksja jaoks. Isikute õiguste piiramine ja kohustuste panemine võib toimuda ainult sellisel määral, mis on vajalik, kohane ja vastavuses taotletava eesmärgiga. Maksuhaldur kasutab kiiruse ja lihtsuse põhimõtet maksuvõla teatiste väljastamisel e-posti kaudu. Maksuvõla teatis on maksukohustuslasele meeldetuletusliku sisuga toiming.

Vormivabadus - kui seadus ei näe ette konkreetseid vorminõudeid ja menetluskorda, määrab sobiva korra maksuhaldur.

Uurimispõhimõte - maksuhaldur ei ole seotud menetlusosaliste taotlustega, ta peab ise koguma tõendeid ja selgitama välja kõik asja otsustamiseks vajalikud asjaolud. Uurimispõhimõtet kasutab maksuhaldur ajatustaotluste menetlemisel. Kui maksukohustuslase poolt esitatud esitatud maksuvõla tasumise ajatamise taotlus on puudulike andmetega, siis kogub maksuhaldur vajalikud andmed iseseisvalt.

Kaalutusõigus ehk diskretsioon - maksuhaldurile on seadusega antud volitus kaaluda teatud abinõu kohaldamist või valida erinevate abinõude vahel. Nimetatud õigust teostab maksuhaldur volituse piires ja kooskõlas õiguse üldpõhimõtetega. Kaalutluse alusel toimub maksuvõla ajatamine ja kustutamine. Diskretsioon ei tähenda täielikku otsustamisvabadust. Kaalutusõiguse kasutamist tuleb haldusaktis põhjalikult motiveerida.

Kaalutusõiguse põhimõtet kasutab maksuhaldur samuti maksuvõla tasumise ajatamise taotluste menetlemisel. Maksuhalduril on võimalus ajatustaotlus rahuldada või jätta rahuldamata.

Ära kuulamise tagamine - maksukohustuslasel on õigus enne tema õigusi puudutava haldusakti andmist esitada maksuhaldurile oma arvamus või vastuväited. Maksukohustuslane peab teadma milliseid andmeid temalt tahetakse ja tal peab olema võimalus maksuhaldurit abistada.

Ära kuulamise põhimõtet rakendab maksuhaldur kõige enam maksuotsuste koostamisel. Maksukohustuslasel peab olema võimalus esitada maksuhaldurile enne haldusakti koostamist enda argumendid ja eriarvamused.

Motiveerimine - maksuhalduri korraldused peavad sisaldama korralduse tegemist tingivaid asjaolusid koos viidetega vastavate seaduste sätetele. Sellest tulenevalt tuleb maksuvõla tasumise korralduses näidata maksuvõla kujunemine erinevate maksude ja maksustamisperioodide lõikes ning intressi arvestamine. Nimetatud andmete puudumisel ei ole maksuhalduri korraldus maksumaksja või maksu kinnipidaja, samuti kohtu poolt kontrollitav. Haldusakti motiveerimine on abinõu, et isik, kellele haldusakt on adresseeritud, saaks aru, kas tema õigusi on kitsendatud seaduslikult ja vajadusel saaks oma õigusi kaitsta.

Maksukohustuslase esitatud ajatustaotluse rahuldamine või rahuldamata jätmine tuleb motiveerida maksukohustuslasele antavas haldusaktis. Ebapiisava haldusakti motiveerimise korral on maksukohustuslasel õigus haldusakt vaidlustada seaduses sätestatud korras.

Lasse Lehis õigusaktide kogumikus on kirjas: .../maksumenetlus on üks haldusmenetluse eriliik ning selle läbiviimisel on kohaldatavad kõik haldusmenetluse üldpõhimõtted. Haldusmenetluses võib piirata isiku põhiõigusi ja vabadusi ning tema muid subjektiivseid õigusi ainult seaduse alusel. Halduse õigusakt peab olema kohane, vajalik ja proportsionaalne seaduse eesmärgi suhtes. Nendest põhimõtetest lähtub ka maksukorralduse seadus (Lehis 2002:16-17).

Maksumaksja õiguste piiramine ja temale kohustuste panemine võib toimuda vaid sellisel määral, mis on vastavuses taotletava eesmärgiga. Sellest tulenevalt on maksuhalduril kohustus enne maksuvõlgade sundtäitmist anda võlgnikule võimalus täita oma kohustusi vabatahtlikult (Sissenõudmise käsiraamat 2009: 9).

Sissenõudmise osakonna ametnikud kasutavad oma töös Maksu- ja Tolliameti poolt koostatud Sissenõudmise käsiraamatut, mis koondab õiguslikku regulatsiooni ja ühtset praktikat, mis võimaldab tagada maksukohustuslase poolt tähtpäevaks tasumata jäetud rahaliste kohustuste operatiivse sissenõudmise.

Maksuhalduri volitused maksuvõlgade sissenõudmisel ja täitetoimingute sooritamisel on rangelt piiritletud. Kuna maksumenetluses kehtivad haldusmenetluse üldpõhimõtted, peab olema tagatud aus ja läbipaistev menetlus ning maksukohustuslaste võrdne kohtlemine (Sissenõudmise käsiraamat 2009).

Maksuvõlgade sissenõudmine tugineb maksukorralduse seadusele, selle rakendusaktidele, täitemenetlust reguleerivatele õigusaktidele, Maksu- ja Tolliameti põhimäärusele, rahvusvahelistele lepetele ja õigusaktidele, juhenditele ja kirjadele.

2008 aasta lõpus toimusid Maksu- ja Tolliameti sissenõudmise valdkonnas struktuurimuutused ja maksuvõla arvestusepõhised muutused. Enne 2008 aasta 1.detsembrist asetsesid sissenõudmise osakonnad neljas piirkondlikus Maksu- ja Tollikeskuses (Põhja Maksu- ja Tollikeskuses, Lõuna Maksu- ja Tollikeskuses, Ida Maksu- ja Tollikeskuses, Lääne Maksu- ja Tollikeskuses). Lisaks mindi Maksu- ja Tolliametis uuele arvestussüsteemile ja võeti kasutusele elektrooniline võlahalduskeskond, millega sissenõudjate võlamenetluse protsess s.o. menetlustoimingute teostamine ja haldusaktide koostamine viidi elektroonilisse keskkonda. Valdkond tsentraliseeriti 01.12.2008 aastal sissenõudmise piirkondlikud osakonnad koondusid Põhja Maksu- ja Tollikeskuse alla kahe üsusena- sissenõudmise üldmenetluse osakond ja sissenõudmise erimenetluse osakond.

Maksuhaldurile õigustloovate aktidega pandud kohustusi ja antud volitusi maksuvõlgade sissenõudmisel teostavad ametnikud vastavalt Maksu- ja Tolliameti osakondade põhimäärusele (Maksu- ja Tolliameti peadirektori 01.12.2009 käskkiri nr 1-P).

Maksu- ja Tolliametis on maksuvõlgade sissenõudmine jaotatud kahe tasandi vahel: kesktasand ja piirkondlik tasand.

Kesktaasandi moodustab Maksu- ja Tolliameti Maksuvõlgase sissenõudmise talitus, mis kuulub Tulude osakonna koosseisu.

Maksuvõlgade sissenõudmise talituse põhiülesandeks on:

- riiklike maksude ja muude rahaliste kohustuste tasumise korraldamine ning arvestuse pidamine;
- maksukohustuslaste registrite pidamine;
- võlgade sissenõudmisega seotud tegevuste korraldamine;
- maksu- ja tollivaldkonda puudutavate põhiinfosüsteemide andmete töötlemine;
- maksuvõlgade sissenõudmise alase tulemuslikkuse analüüsimine ja ettepanekute tegemine.

Samuti esitab talitus maksuvõlgade sissenõudmise tõhustamiseks ettepanekuid ja arvamusi õigustloovate aktide eelnõude kohta ning töötab välja maksuvõlgade sissenõudmist reguleerivad rakendusaktid. Maksuvõlgade sissenõudmise talitus korraldab ka infovahetust ameti osakondade ja piirkondlike maksukeskuste vahel.

Piirkondliku tasandi moodustavad Põhja Maksu- ja Tollikeskuse üldmenetluse- ja erimenetluse osakond. Ametnikud aga asuvad endiselt erinevate piirkondade Maksu- ja Tollikeskustes (Põhja Maksu- ja Tollikeskus, Lõuna Maksu- ja Tollikeskus, Lääne Maksu- ja Tollikeskus, Ida Maksu- ja Tollikeskus). Üldmenetluse osakonna põhiülesanne on maksuvõlgade sissenõudmisega seotud tegevuste läbiviimine standartsel tasemel. Erimenetluse osakonna ülesanne on esindada maksuhaldurit kohtumenetluses ja nõuda sisse maksuvõlad, mis üldmenetluse tasandil ei osutunud erinevatel põhjustel sisse nõuda.

Valdkonna tsentraliseerimise üldiseks eesmärgiks oli halduspraktika ühtlustamine ning maksumaksja halduskoormuse vähendamine. Valdkonna tsentraliseerimist toetas nii uue võlahaldussüsteemi kasutuselevõtt kui ka sellega seotud edasised arengud.

1.2. Maksuhalduri ülesanded maksuvõlgade sissenõudmisel

Maksuhalduri volitused maksuvõlgade sissenõudmisel ja täitetoimingute sooritamisel on rangelt piiritletud. Maksumenetluses kehtivad haldusmenetluse üldpõhimõtted ja sellest tulenevalt peab olema tagatud aus ja läbipaistev menetlus ning maksukohustuslaste võrdne kohtlemine.

Maksumenetluse kord on sätestatud maksukorralduse seaduses ja seega toimub maksuvõlgade sissenõudmine kooskõlas ja vastavalt maksukorralduse seadusele, lisaks sellele rakendusaktidele, täitemenetlust reguleerivatele õigusaktidele, Maksu- ja Tolliameti põhimäärusele, rahvusvahelistele õigusaktidele ja lepetele. Muuhulgas tugineb ametnik maksuvõlgade sissenõudmisel Maksu- ja Tolliameti juhenditele ja kirjadele.

Riiklike maksude maksuhalduriks on maksukorralduse seaduse alusel Maksu- ja Tolliamet, kes viib läbi maksumenetlust. Maksuhaldurile on seadusega pandud kohustus tagada maksude tasumise õigsuse kontroll ning vajadusega seadusega kooskõlas olevate meetmete kasutuselevõtt, et tagada maksude laekumine täies ulatuses.

Maksuvõlgade sissenõudmine algab maksuvõla tekkest, selle teavitamisest ning lõpeb maksuvõla tasumise, aegumise või kustutamisega.

Maksumenetlus on jaotatud kolme etappi:

- maksusumma määramiseks vajalike asjaolude tuvastamine;
- maksu määramine;
- maksuvõlgade sissenõudmine kui sooritusmenetlus.

Seega on maksuvõlgade sissenõudmine maksumenetluse kolmas etapp, kus tasumise kuuluvad maksusummad nõutakse sisse sundkorras ehk toimub maksuvõlgade sundtäitmine (Sissenõudmise käsiraamat 2009).

Maksuhalduri esmaseks toiminguks maksuvõlgade sissenõudmisel on haldusakti koostamine ja maksukohustuslasele kättetoimetamine seaduses sätestatud viisil.

Isiku poolt deklareeritud ja tasumata jäetud maksusumma või maksuteate alusel tasumisele kuuluva maksusumma sundtäitmine on lubatud alles pärast seda, kui isikule on antud vähemalt üks kord tähtpäev maksuvõla tasumiseks koos hoiatusega kohustuse tähtpäevaks täitmata jätmise tagajärgede kohta.

Maksuhalduril on õigus anda maksukohustuslasele korraldus tasuda maksuvõlg:

- 10 päeva jooksul korralduse saamisest arvates;
- 48 tunni jooksul korralduse saamisest, kui maksuhalduril on põhjendatud kahtlus, et võla sissenõudmisega viivitamise korral muutub võla sissenõudmine võimatuks (MKS § 129 lg 2);
- vastutusotsuse ja maksuotsuse korral ei tohi kohustuse täitmise tähtpäev olla lühem kui 30 kalendripäeva.

Maksuvõla sundtäitmishoiatus peab vastama maksuhalduri haldusaktile sätestatud kõikidele nõuetele (MKS § 46) ning sisaldama hoiatust, et kui kohustust ei täideta tähtaegselt, järgneb sundtäitmine (Sissenõudmise käsiraamat 2009).

Enne täitetoimingute alustamise peab maksuhaldur andma maksukohustuslasele maksusumma tasumist kohustava haldusakti koos sundtäitmise hoiatusega. Nimetatud haldusaktis kirjeldatakse tagajärjed, mis kohaldatakse juhul, kui maksumaksja ei tasu määratud maksusummat haldusaktis näidatud tähtpäevaks.

See tähendab, et kui isikul on maksuseadustest tulenevalt tekkinud maksuvõlg, koostab maksuhaldur talle sundtäitmishoiatuse koos fikseeritud tasumistähtpäevaga.

Kui maksuhalduril on tekkinud põhjendatud kahtlus, et maksuvõla sissenõudmisega viivitamise korral muutub maksuvõla sissenõudmine võimatuks, võib maksuhaldur anda korralduse koos sundtäitmishoiatusega tasuda maksuvõlg 48 tunni jooksul korralduse kättesaamisest.

Kui maksvõla täitmise eest vastutab solidaarselt mitu isikut, võib maksuhaldur anda neile ühise korralduse.

Sundtäimise hoiatusele märgitakse ainult need nõuded, mis on sundtäitmise hoiatusega katmata. Näiteks kui isikule on juba eelnevalt koostatud sundtäitmishoiatus, siis neid nõudeid enam antud sundtäitmishoiatuses ei kajastata.

Kui maksuhalduri poolt on maksukohustuslasele antud maksu- või vastutusotsus, mis sisaldab sundtäitmishoiatust ning maksumaksja ei täida kohustust haldusaktis ettenähtud tähtajaks, alustab maksuhaldur võlgade sissenõudmist ettehoiatamata. Sundsissenõudmist saab rakendada eeldusel, et haldusakt on seadusega sätestatud korras kätte toimetatud.

Eestis elavale füüsilisele isikule toimetatakse korraldus kätte tähitud kirjaga posti teel allkirja vastu rahvastikuregistrisse kantud aadressil või maksuhaldurile teatatud aadressil. Juriidilisele isikule või asutusele saadetakse korraldus posti teel registrisse kantud aadressil.

Kui isik ei ole 15 kalendripäeva jooksul tähitud kirja kätte saanud, tagastab Eesti Post selle MTA-le, misjärel avaldatakse dokumendi resolutiivosa Ametlikes Teadaannetes. Samamoodi toimitakse, kui maksuhalduril puudub isiku aadress. Dokument loetakse kättetoimetatuks teistkordse avaldamise päevale järgneval päeval.

Kui menetlusosaline või tema esinda keeldub dokument vastu võtmast, tehakse dokumendi kättetoimetaja poolt dokumendile vastavasisuline märged ja sees tagastatakse maksuhaldurile. Sellisel juhul dokument loetakse menetlusosalisele kättetoimetatuks.

Enne sundtäitmistoimingute teostama asumist on maksuhaldur kohustatud veenduma haldusakti kättetoimetamisest maksukohustuslasele, mis on haldusakti jõustumise aluseks.

Kui maksukohustuslane ei ole maksuvõlga tasunud maksuhalduri poolt sundtäitmishoiatuses, maksu- või vastutusotsuses antud tähtaja jooksu, alustab maksuhaldur võla sundkorras sissenõudmist.

Vastavalt MKS § 128 lg 2 on sundtäitmine lubatud kui:

- kohustuste täitmise tähtpäev on saabunud ja nõue on sissenõutav;
- nõuet sisaldav haldusakt on maksukohustuslasele seadusega ettenähtud korras teatavaks tehtud;
- maksuvõlg ei ole ajatatud;
- maksuvõlg ei ole aegunud, kustutatud või muul alusel lõppenud;
- haldusakti täitmist ei ole peatatud.

Ametnik võib sisse nõuda lisaks maksuvõlale ka maksuhalduri poolt määratud trahvid ja muud rahalised kohustused, mis tulenevad MKS-ist (asendustäitmise kulud, sunniraha, tõlgi, eksperdi või kolmanda isiku kohustuste täitmise kulud) kui need tuleb tasuda maksukohustuslasel.

Ametnikul on õigus sooritada järgnevaid täitetoiminguid:

- taotleda kinnisasja käsutamise keelumärke kandmist kinnistusraamatusse;
- taotleda ehitise kui vallasasja käsutamise keelumärke kandmist ehitisregistrisse;
- taotleda sõiduvaheni käsutamise keelumärke kandmist vastavasse registrisse;
- taotleda laeva käsutamise keelumärke kandmist laevakinnistusraamatusse;
- anda korraldus väärtpaberite või väärtpaberite konto blokeerimiseks vastavalt Eesti väärtpaberite keskregistri seaduses sätestatule;
- taotleda hüpoteegi seadmist kinnisasjale või laevakinnistusraamatusse laevale või tsiviilõhusõidukite registrisse kantud õhusõidukitele;
- pöörata sissenõue rahalistele nõuetele ja varalistele õigustele seadusega sätestatud või täitemenetlust reguleerivate õigusaktidega sätestatud korras.

Nimetatud täitetoimingute teostamiseks esitab ametnik kirjaliku taotluse, mille allkirjastab maksuhalduri juht või juhi asetäitja (Sissenõudmise käsiraamat 2009).

Kinnistusregistrisse edastatavale taotlusele lisab ametnik kinnitatud haldusakti koopia. Taotlus saadetakse maksukohustuslase vara asukohajärgsele maakohu

kinnistusosakonnale digitaalselt allkirjastatuna elektrooniliselt. Taotluse keelumärke vabastamiseks allkirastab maksuhalduri juhtivspetsialist.

Sõiduki käsutamise keelumärke seadmise ja eemaldamise taotlused edastatakse Maanteeametile elektrooniliselt läbi dokumendihaldussüsteemi. Taotlused keelumärke seadmiseks Maanteeameti registris järjest vähenevad, kuna isikud omavad üha enam liisingufirmadele kuuluvaid sõidukeid. Üle kümne aasta vanuste sõidukite väärtus ei kata tihti maksuvõla summat.

Ehitusregistrisse käsutamise keelumärke tegemiseks saab ametnik ise teha kande, eraldi taotlust välja ei saadeta. Maksuhaldur kasutab antud registri väga harva kuna enamus kinnistud on kantud kinnistusregistrisse.

Väärtpaberite registrisse edastatakse taotlus posti teel. Taotluse allkirjastab maksuhalduri juhtivspetsialist.

Ametnik esitab isiku tööandjale korralduse isiku rahaliste nõuetele ja varalistele õigustele sissenõude pööramiseks. Maksuhaldur edastab maksukohustuslase töökohta korralduse maksusumma kinnipidamiseks. Kui maksusummat ei ole võimalik korruga kinni pidada ja kanda maksuhalduri kontole, siis on kinnipidaja kohustatud seda tegema osade kaupa. Võlgniku töölt lahkumise või nõude rahuldamise korral tagastatakse korraldus töötasu arestimiseks maksuhaldurile.

Maksuvõlgade sundsissenõudmise juures on pangakontode arestimine kõige laiemini kasutatav sundtäitmismeetod. Ametnik võib anda krediidasutusele korralduse pangakontode arestimiseks või pangakontolt raha ülekandmiseks maksuhalduri pangakontole nõude jäägi ulatuses korralduse esitamise kuupäeva seisuga. Pangakonto arestimine toimub nõudepõhiselt.

Kui maksuhaldur ei ole teatavate nõuete osas maksukohustuslasele tasumise nõuet esitanud, siis pangakonto aresti korraldus ei tohi neid nõudeid sisaldada.

Pangakontode puudumisel võib maksuhaldur anda krediidasutusele korralduse arestida võlgniku hoiused, juhul, kui eelnevad täitetoimingud ei ole andnud tulemusi.

Kui ametnik on edastanud krediidasutusele korralduse arestida maksuvõlglaste pangakonto, on krediidasutus kohustatud seda tegema viivitamatult. Krediidasutus teavitab maksuhaldurit korralduse vastuvõtmise kellaajast ja kuupäevast, korralduse vastuvõtnud töötaja nimest, pangakonto arestimise kuupäevast ja kellaajast ning pangakonto jäägist arestimise hetkel.

Kui ametnik omab informatsiooni, millises pangas omab võlgnik pangakontot, edastab ametnik antud krediidasutusele maksejuhise ehk korralduse raha ülekandmiseks maksuhalduri pangakontole. Kui pangakontol olev summa on väiksem krediidasutusele väljastatud korralduses näidatud summas, siis on krediidasutusel kohustus täita maksuvõla ülekandmise kohustus maksukohustuslaste pangakontol oleva summa ulatuses. Edaspidisel laekumisel võlgniku pangakontole kannab krediidasutus raha üle maksuhalduri pangakontole kuni korralduses märgitud summa tasumiseni.

Füüsilise isiku maksuvõla sissenõudmisel pangakonto arestimise teel peab maksuhaldur arestimisel jätma vabaks igakuiselt ühe kuupalga alammäära suuruse summa võlgniku ja iga tema ülalpeetava perekonnaliikme kohta. Maksukorralduse seaduse § 130 lg 1 p 6 kohaselt füüsilise isiku maksuvõla sissenõudmisele ei kuulu maksuhalduri arestimisele ja ülekandmisele igakuiselt ühekordne Vabariigi Valitsuse poolt kehtestatud palga alammäära suurune summa (MKS § 131 lg 3). Vastavalt Vabariigi Valitsuse 11.06.2009 aasta määruse nr 90 §-le 1 on alates 01.07.2009 kuupalga alammäär 4350 krooni. Maksukohustuslaste poolt ülalpeetavate perekonnaliikmete arvu tõendamiseks esitab maksukohustuslane ülalpeetavate isikute isikutunnistused.

Ametnik peab jälgima, et maksejuhistel toodud ülekandmisele kuuluvad summad ei ületaks kogusummas võlgnikule esitatud nõuete kogusummat (Sissenõudmise käsiraamat 2009).

Pangakonto arestist vabastamine toimub maksuhalduri korralduse alusel, kas eraldi korraldusena või arestikorraldusse lisatuna. Maksuhaldur annab krediidasutusele vabastada pangakonto arestist maksuvõla tasumisel kolme tööpäeva jooksul. Maksuvõla ajatamisel vabastab maksuhaldur arestitud pangakontod ajatatud maksuvõla ulatuses.

Maksuvõla kustutamisel, aegumisel või muul viisil lõppemisel vabastab maksuhaldur korraldusega pangakontod nende summade ulatuses, mis on kustutatud, aegunud või muul viisil lõppenud.

Kui haldusakti täitmine on peatatud maksuhalduri otsusega või kohtumäärusega vabastab maksuhaldur pangakontod haldusaktis oleva summa suuruse ulatuses.

Kui maksukohustuslasel puudub pangakonto tagastab krediidasutus korralduse pangakonto arestimiseks maksuhaldurile vastava viitega. Maksuhaldur loeb nimetatud korralduse tagasivõetuks ega nõua krediidasutuselt korralduses toodud keeldude kohaldamist.

Kui maksuhalduri toimingud maksuvõla sissenõudmiseks maksukorralduse seaduse piires ei anna tulemusi, edastab maksuhaldur vastavalt täitemenetluse seadustikule (§ 23 lg1) nõude täitmiseks maksuvõlglase elukohajärgsele või vara asukohajärgsele kohtutäiturile.

Täitemenetluse algatamiseks peab võlausaldaja esitama kohtutäiturile allkirjastatud täitmisavalduse koos täitedokumentiga. Täitedokument esitatakse kohtutäiturile algdokumentina või kinnitatud ärakirjana. Maksuhalduri poolt alustatud täitemenetluse jätkamise korral kohtutäituri poolt ei tule kohtutäituril teha võlgnikule uut hoiatust. Maksuhalduri ja kohtutäituri täitetoimingute erinevus on vara müügi õiguses. Maksuhaldur ei või vara müüa, küll seda saab teha kohtutäitur (Lillemets 2006:27).

Maksuvõla tasumise ajatamise aluseks on maksukorralduse seadus ja rahandusministri 30.04.2006 nr 60 määrus - riiklike maksude maksuvõla tasumise ajatamise kord.

Maksukohustuslasel on õigus maksukohustuslase taotlusel ajatada tema maksuvõla tasumine (MKS § 111 lg1). Taotlus koos lisamaterjalidega esitatakse vabas vormis või vastaval blanketil allkirjastatult (digitaalselt allkirjastatult). Taotluses peab olema põhjendus maksuvõla tekkimise kohta, ajatamise vajadus ja maksukohustuslase tulude kulude arvestus. Taotluse peab olema selgitus, kuidas suudetakse maksuvõla tasumise ajatamise perioodil tasuda tekkinud maksuvõlga ja jooksvaid kohustusi.

Maksuvõla ajatamiseks esitab maksukohustuslane maksuvõla tasumise ajatamise taotluse kohalikule maksu- ja tollibüroole või edastab digitaalselt allkirjastatud taotluse e-posti aadressile.

Maksuvõlgade ajatamistaotluse otsustamise ajaks peab ajatamist taotletava maksusumma tasumise tähtpäev olema saabunud, sest ei ole võimalik taotleda ajatamist tulevikus tekkiva maksuvõla kohta (Lillemets 2006:21).

Makshaldur menetledes maksukohustuslase esitatud maksuvõla tasumise ajatustaotlust, kontrollib esmalt menetlemiseks vajalike dokumentide olemasolu ja taotluse allkirjastatust. Kui esineb puudusi, võtab ametnik posti, telefoni või e-kirja teel ühendust taotluse esitajaga puuduste kõrvaldamiseks või täiendavate dokumentide esitamiseks.

Kui maksuvõla tasumise ajatamise taotluse on esitanud võlgniku esindaja, siis peab vastavalt MKS § 48-le lisama esindust tõendava volikirja koopia.

Maksuhaldur võtab maksuvõla tasumise ajatamise taotluse läbivaatamisel arvesse alljärgnevaid asjaolusid:

- taotluses esitatud põhjendusi;
- maksude tasumise ja aruandlusdistsipliinist kinnipidamist;
- maksuvõla suurust ja kestvust;
- maksukohustuslase majanduslikku olukorda ja selle kujunemist;
- varasemalt maksuvõlglaste suhtes teostatud toiminguid ja nende täitmist;
- tagatise nõudmise korral selle usaldusväärsust;
- maksuvõla tasumise ajatamise otstarbekust.

Vastavalt MKS § 112 lg 3 kohaselt on maksuhalduril õigus nõuda maksuvõla tasumise ajatamise korral tagatist.

Kui riiklike maksude maksuhaldur nõuab maksuvõla tasumise otsuse tegemisel tagatise esitamist, teavitab ta maksumaksjat sellest kirjalikult, selgitades, milliste tagatiste liikide

vahel võib maksumaksja valida ning millised on tagatise esitamise korral sooritatavad toimingud ja nõutavad dokumendid (Lillemets 2006:22).

Maksuvõla tasumise ajatamise korral tagatise nõudmine on reguleeritud 24.03.2009 MTA peadirektori allkirjastatud käskkirjaga nr 192-P ``Maksuvõla tasumise tagamiseks tagatise esitamise ja seadmise juhend maksuvõla tasumise ajatamisel`` (Sissenõudmise käsiraamat 2009).

Ametnik vormistab maksuvõla tasumise ajatamise taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse 20 päeva jooksul selle saamisest arvates, täiendavate materjalide nõudmise 10 päeva jooksul dokumentide esitamisest arvates ning tagatise nõudmise korral 5 tööpäeva jooksul tagatise esitamise päevast arvates (Sissenõudmise käsiraamat 2009).

Maksuhalduril on õigus muuta maksukohustuslane poolt esitatud maksuvõla tasumise ajakava (MKS § 112 lg 1), kui esitatud andmetest selgub, et maksukohustuslane on võimeline tasuma maksuvõlga lühema perioodi jooksul.

Maksuhalduril on maksuvõla tasumise ajatamisel õigus vähendada intressi määra kuni 50% ajatamise otsuse vastuvõtmise päevast arvates (MKS § 117 lg 2). Selline intressimäära vähendamine maksuhalduri poolt on ajutises makseraskustes maksumaksjale soodsamate tingimuste loomine võrreldes teiste maksumaksjatega (Lillemets 2006:21).

Maksuvõla tasumise ajatamise otsus koos kinnitatud ajakava ja intressinõudega toimetatakse maksukohustuslasele tema poolt avalduses soovitud kättetoimetamise viisil: e-posti teel, posti teel lihtkirjana või antakse kätte teenindusbüroos allkirja vastu.

Maksuhalduril on õigus jätta ka maksuvõla tasumise ajatamise taotlus jätta rahuldamata, kui:

- taotluses puudub põhjendus võla tekkimise kohta või ei ole see piisav;
- maksukohustuslasele on tehtud korraldus tasuda maksuvõlg 48 tunni jooksul (MKS § 129, MKS § 112 lg 4 p 2);
- kui maksukohustuslane ei pea õigusaktides sätestatud korras arvestust, ei esita maksudeklaratsioone või ei säilita dokumente (MKS § 112 lg 4 p 3);

- maksukohustuslane ei esitata nõutavat tagatist või maksuhaldur ei pea tagatist küllaldaseks (MKS § 112 lg 4 p 4);
- esineb muid asjaolusid või põhjendusi, mille tõttu maksuhaldur ei pea maksuvõla tasumise ajatamist otstarbekaks (MKS § 112 lg 4 p 6).

Otsus maksuvõla tasumise ajatamise taotluse rahuldamata jätmise kohta pea olema motiveeritud (MKS § 112 lg 1) ja toimetatakse maksukohustulasele kätte posti teel väljastusteatega.

Maksuhaldur on kohustatud jälgima maksukohustulase ajakavajärgsete ja jooksvate maksukohustuste täitmist.

Vastavalt MKS § 113 lõikele 1, kui maksukohustuslane ei täida maksuvõla tasumise ajakava, ei tasu ajakava kehtimise perioodil tähtaegselt oma jooksvaid kohustusi, ei täida asjaõigusseaduses sätestatud kohustust hoida maksuvõla tagamiseks pandiga koormatud asja või ei esita tagatise väärtuse vähenemise korral maksuhalduri aktsepteeritavat asendustagatist, on maksuhalduril õigus rakendada valikuliselt või koos järgmisi meetmeid:

- tunnistada maksuvõla tasumise ajakava otsus kehtetuks;
- tunnistada kehtetuks intressimäära vähendamine (MKS § 117 lg 2);
- arvestada ajatatult maksusummalt tagasiulatuvalt intressi käesoleva seaduse § 117 lõikes 1 kehtestatud määras.

Ametnik rakendab nimetatud meetmeid, kui maksukohustuslane ei likvideeri jooksvat maksuvõlga või ajakavajärgset mahajäämust kuni 30 päeva jooksul või kui ametnikul ei ole võimalik saavutada tulemuslikku kontakti maksuvõlglasega. (Sissenõudmise käsiraamat 2009).

Tavakorras maksuvõla tasumise ajatamise kõrvale on maksuhaldur loonud võimaluse ajatada maksuvõlg lihtsustatud korras.

Juriidilise isiku ehk äriühing puhul on lihtsustatud ajatamise nõudks, et ettevõtte oleks reaalselt tegutsev, omaks vähemalt ühte töötajat ja käivet. Samuti peavad olema esitatud kõik deklaratsioonid.

Maksuvõlgade lihtsustatud korras tasumise ajatamise otsustab maksu-ja tollikeskuse teenindaja. Teenindaja juhendub lihtsustatud korras ajatamise menetlemisel MTA poolt välja antud juhendmaterjalist. (Ringkiri 11.06.2009 nr 13-4/11501). Kriteeriumiks on maksuvõlg mitte üle 50 000 krooni ning ajatamise perioodi pikkuseks kuni 6 kalendrikuud. Füüsiliste isikute maksuvõla lihtsustatud ajatamise puhul peab maksukohustuslane omama püsivat sissetulekut või tegutsema FIE-na.

01.02.2010 alustas tööd 12 liikmeline ametnike rühm, mis annab võimaluse väikema ressursikuluga ja kiiremini läbi viia maksuvõlgade sissenõudmise standartseid toiminguid. Toiminguid teostatakse kindlas järjekorras ja tähtaegasid arvestades, seejuures arvestab tähtaegasid süsteem. Kuna STK AUT protsess on toimunud väga lühikest aega ei ole veel võimalik teostada praktilist analüüsi.

Massteavitamise näol on tegemist ühelt poolt meeldetuletusliku meetodiga, kuid ka suure hulga maksuvõlglaste poole pöördumisega tasuda maksuvõlad. Maksuvõlgade massteavitamine on ressursisäästlik ja tulemuslik eelkõige võlglaste osas, kelle maksuvõlg on väike ja esmakordne (Sissenõudmise käsiraamat 2009).

Massteavitamisega tegeleb teenindajatest koosnev massteavitusüksus. Massteavitusüksus teavitab koostöös MSTga võla olemasolust või saabuvast maksukohustuse tähtajast. MST koostab tabeli sihtrühmadest, massteavitamise ajakavast ning teavituse meetoditest.

Alates 1.jaanuarist 2009 aastast toimus üleminek uuele arvestussüsteemile. Sissenõudmise osakonna ametnikud töötavad nõudepõhise maksuvõla haldusprogrammiga Apex. 2009 aasta alguses lisandus võlahaldusprogrammi täiendav rakendus STK AUT, mis võimaldab maksuhalduril teha standartseid toiminguid teha automatiseeritult. Selle tulemusena reageerib maksuhaldur maksuvõla tekkimisele kiiremini ja saab tegeleda korraga rohkemate võlglastega. Kiirem reageerimine aitab ära hoida võlgade kasvu ning tagab maksumaksjate võrdsema kohtlemise.

Eelteavitus saadetakse isikutele, kellel on lähenemas maamaksu, raskeveokimaksu või deklaratsiooni järgi tasumisele kuuluva summa tasumise tähtaeg. Maksumaksjatele, kelle e-posti aadress on MTA-le teada, saadetakse elektroonne teavitus, mis sisaldab maksukohustuste tasumise tähtpäeva, infotelefonide numbreid ja viidet e-maksuametile (Sissenõudmise käsiraamat 2009).

Üheks eelteavituse liigiks on maamaksuteadete väljastamine maksukohustuslastele. Vastavalt maamaksuseadusele § 7-le väljastatakse maksuteade hiljemalt 30 kalendripäeva enne maksu tasumise tähtpäeva.

Maamaksu teate näol on tegemist haldusaktiga, millele kehtivad kõik haldusakti vormistamist puudutavad sätted. Erandina ei pea maamaksuteadet allkirjastama. Eelteavituse raames saadetud e-kirjad ei ole haldusaktid vaid meeldetuletused (Sissenõudmise käsiraamat 2009).

Maksumaksja poolt eelteavituses näidatud maksukohustese tähtpäevaks tasumata jätmise korral teavitab maksuhaldur teda tekkinud maksuvõlast maksuvõlateate ehk saldoteatisega. Maksuvõlateade saadetakse maksukohustuslasele e-kirja teel või posti teel paber kandjal.

Saldoteatis sisaldab kõiki MTA poolt kogutavaid nõudeid liikide lõikes, ettemaksukontol oleva raha saldot ja arvestusliku intressi summat. Saldoteatis sisaldab ka vaidlustatud nõudeid või mille osas on täitmine peatatud.

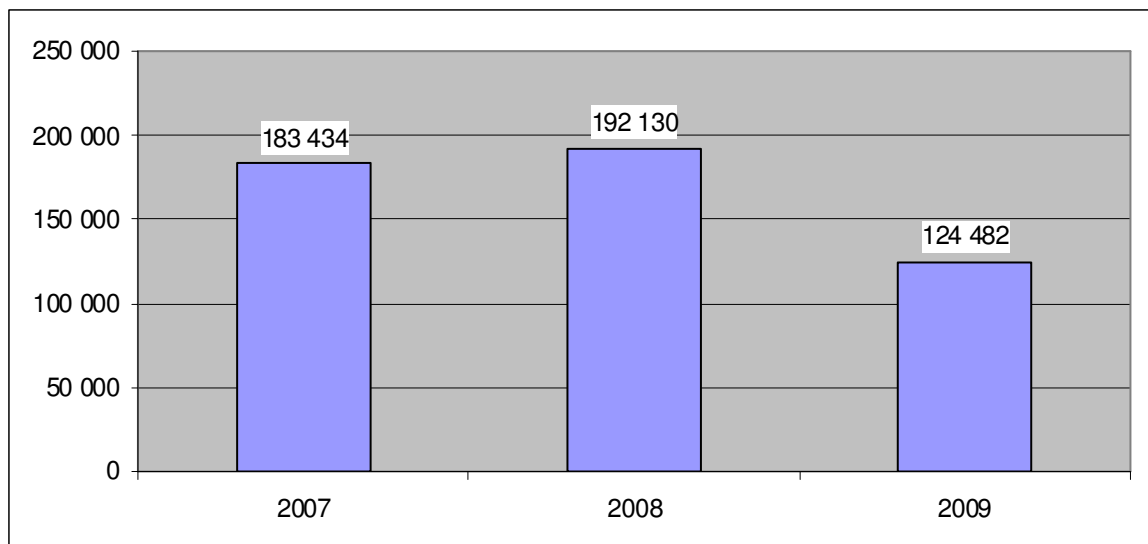
Saldoteatis ei sisalda nõudeid, mille osas on kohus teinud kehtivuse peatamise otsuse.

Tartu maksu- ja tollibüroo koosseisu kuulub massteavituskeskus. Massteavituskeskuse kaudu saadetakse välja teated maksuvõlast maksukohustuslase meiliaadressile ja paber kandjal.

2. MAKSUVÕLGADE SISSENÕUDMISE TULEMUSLIKKUS

2.1. Maksuvõlgadega ja nende sissenõudmisega seotud statistilised arvnäitajad

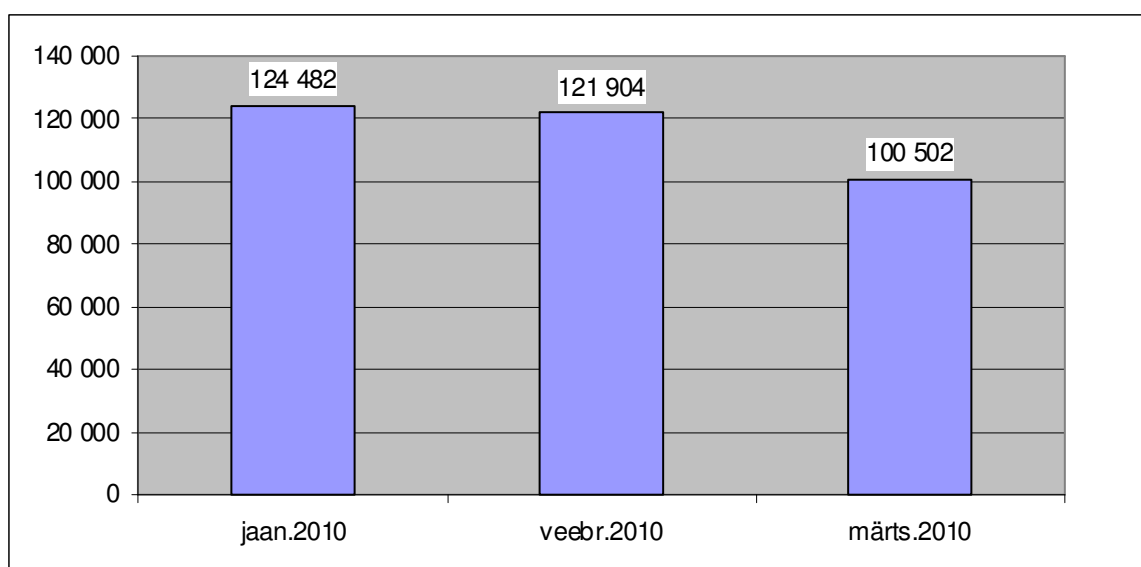
Maksu-ja Tolliamet peab arvestust võlgnike arvu, maksuvõlgade summa suuruse, ajatatatud maksuvõla summade, haldusaktide väljastamise ja mitmete teiste võlgadega seotud näitajate kohta. Seoses majanduslangusega on maksuvõlad on kiirelt kasvanud alates 2007 aastast alates. Maksuvõlgade kasvu moodustavad likvideeritud ja pankrotistunud ettevõtted. 2008 aastal on maksuvõlgnike arv vähenenud võrreldes 2008 aastaga 67646 isiku võrra (joonis 1). Maksuvõlglaste arvu vähenemine on seotud maksuhalduri võimaluse tõstmise läbi tehniliste arenduste- võlahaldussüsteemi kasutuselevõtt ja STK AUT programmi rakendumine.

Joonis1. Maksuvõlgnike arv 2007 - 2009 allikas: Maksu- ja Tolliamet

Tänu uutele tehnilistele lahendustele suudab maksuhaldur teha rohkem menetlustoiminguid ning maksuvõlgade sissenõudmismenetluse on kaasatud ka teenindus- ja tolliosakondade töötajaid.

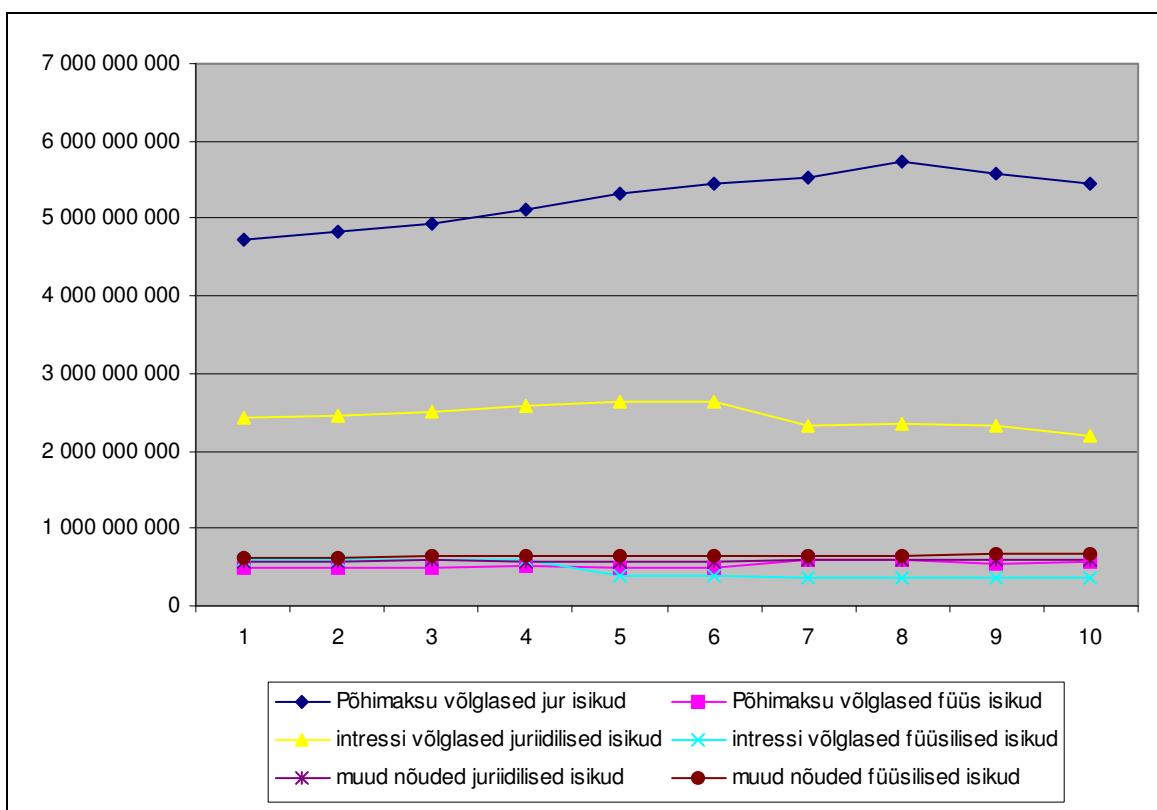
Suurima panuse kõikide maksuvõlga seotud toimingute osas on andnud STK AUT protsessi käivitumine 2009 aasta alguses. Programm võimaldab väljastada maksuvõlgateateid, korraldusi maksuvõla tasumiseks, pangakontode areste ja pangakonto arestist vabastamisi. Need on standartsed toimingud, mis varem nõudsid käsitsi tööd. Selle tulemusena reageerib MTA maksuvõla tekkimisele kiiremini ja saab tegelda korraga rohkemate võlglastega.

Joonis 2. Maksuvõlgnike arv 2010 jaanuar-märts, allikas: Maksu- ja Tolliamet

Analüüsidest joonisel 2 toodud märtsi 2010 aasta maksuvõlgnike vähenemist võib selgitada uue võlahaldusprogrammi STK AUT tööle rakendamisega. Kuna aasta alguse toimub füüsiliste isikute tuludeklaratsioonide esitamine, kaetakse osaliselt maksuvõlgu tuludeklaratsioonidega tagastatavatest summadest. See tähendab, et maksukohustuslane esitab tuludeklaratsiooni, mille tulemusena kuulub Maksu- ja Tolliameti poolt tagastamisele tulumaksu. Tagastamisele kuuluvast summas kaetakse maksuvõlg. See selgitab maksuvõlglaste arvu vähenemist.

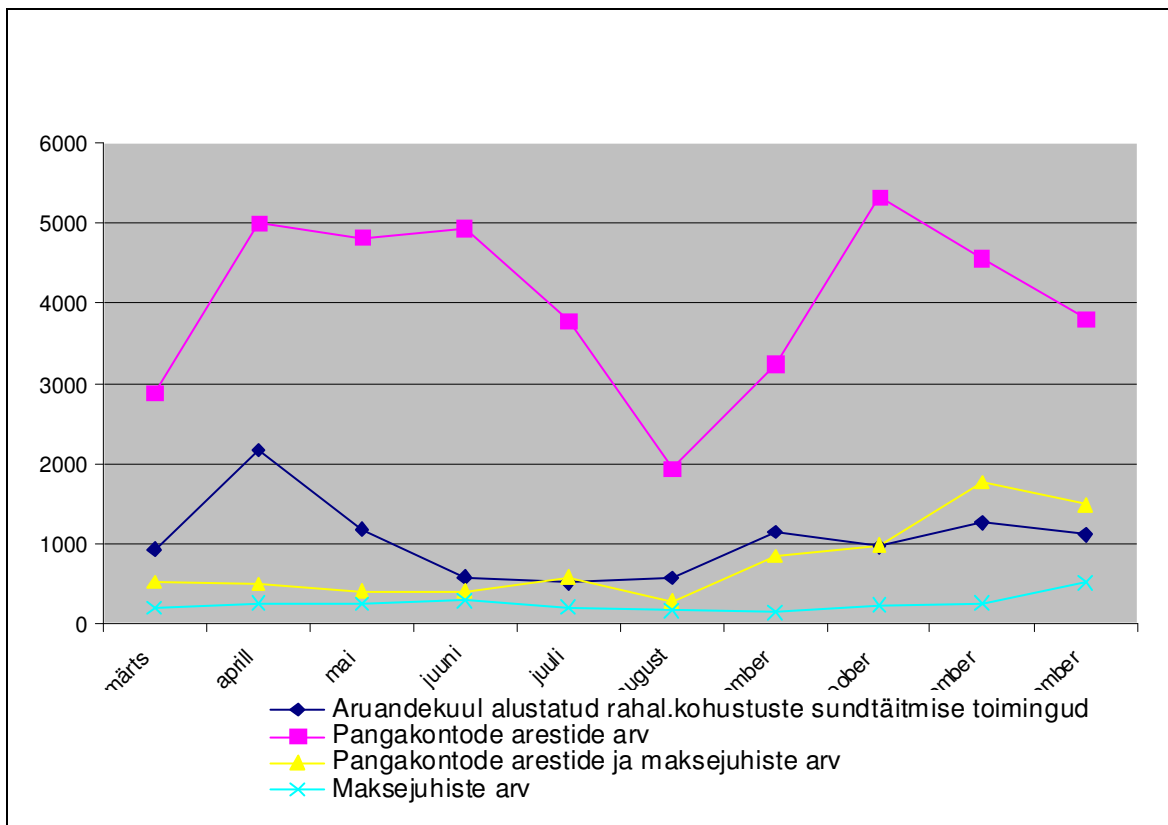
Kuigi aastate lõikes on maksuvõlgnike arv vähenenud on jätkuvalt kasvanud maksuvõla summa.

Joonis 3. Maksuvõla dünaamika 2009 allikas: Maksu- ja Tolliamet

Alates 2007 aastas on maksuvõlad pidevalt kasvanud. Maksuvõlgade kasvu olulise osa moodustab juriidiliste isikute maksuvõlg. Juriidiliste isikute maksuvõlg hõlmab ka pankrotis ja lõpetatud ettevõtte maksuvõlga. Maksuvõla dünaamika joonisel 3 on välja toodud ka muud nõuded. Muud nõuded koosnevad trahvide ja vastutusotsuste summadest.

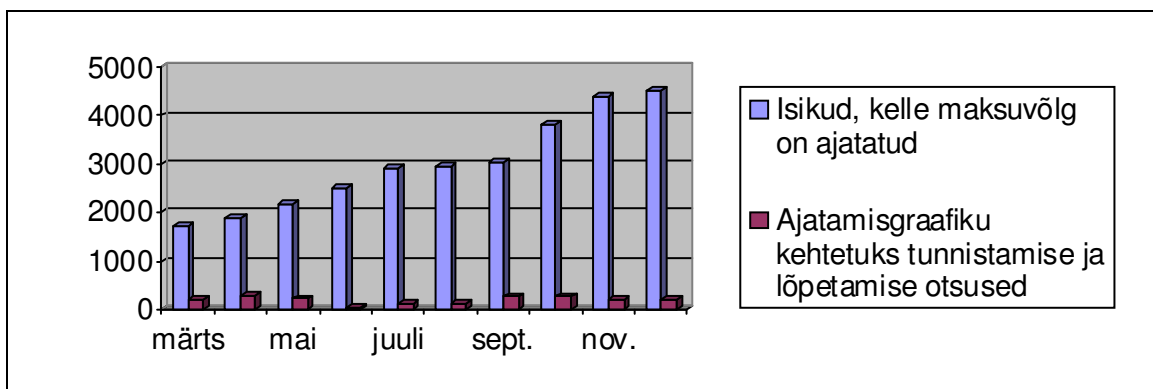
Maksuhaldur kasutab sundsissenõudmistoiminguna maksukohustuslase mõjutamiseks maksuvõlgade tasumisel kõige enam pangakontode arestitoimingut. Arestitud pangakonto mõjutab oluliselt maksuvõlglast tegemast rahalisi tehinguid krediidasutuste kaudu. Maksuhalduri töökogemuste järgi on pangakontode arestimine osutunud kõige tõhusamaks maksuvõlgade sundsissenõudmise vahendiks.

Joonis 4. Pangakonto arestitoimingud 2009 allikas: Maksu- ja Tolliamet

Nõudepõhine võlahaldussüsteem rakendus tööle 01.01.2009. Antud joonist 4 analüüsisel selgub, et maksuhalduril võttis aega uue süsteemiga ja toimingute tegemiseks harjumine aega. 2009 aasta alguses toimus sissenõudmise osakonna töötajate poolt nõuete ületoomine maksukohustuslaste registrist uude võlahaldussüsteemi.

Seoses majanduslangusega on maksukohustuslastel tekkinud järjest enam raskusi maksukohustuste tähtajalise tasumisega. Maksukorralduse seadus võimaldab ajutise makseraskuse korral maksuvõlga ajatada. Maksuhalduri jaoks ei ole maksuvõlgade ajatamine masstoiming, vaid iga esitatud maksuvõla tasumise ajatamise taotlust tuleb menetleda individuaalselt.

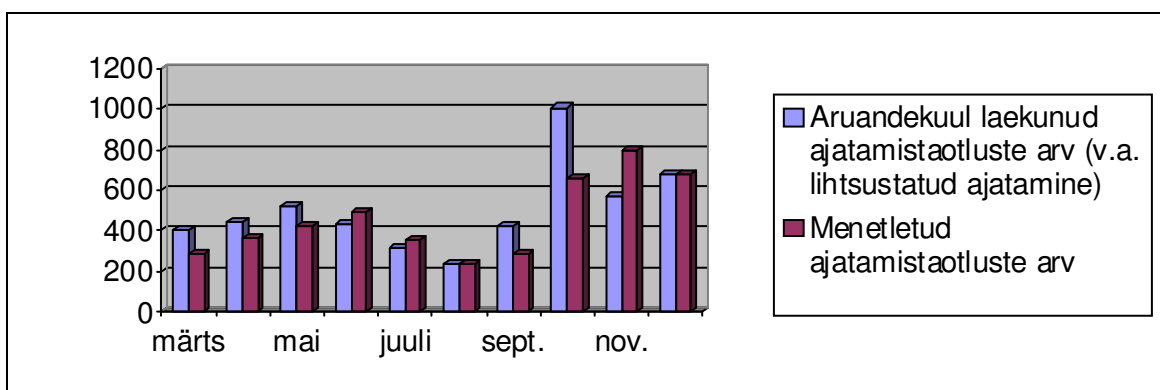

Joonis 5. Ajatatud maksuvõlaga isikud 2009 allikas: Maksu- ja Tolliamet

Maksuvõlgade ajatamine annab maksukohustuslasele võimaluse tasuda ajutise makseraskuse korral maksuvõlga osade kaupa maksegraafiku alusel. Seda kasutab järjest enam maksuvõlglast, mis nähtub ka ajatamismenetluse jooniselt 5. Antud jooniselt nähtub, et 2009 aastal üheksa kuu jooksul suurenes isikute arv, kellele ajatati maksukohustusi 2818 isiku võrra.

Seda selgitab ka asjaolu, et sellesse ajavahemiku jäid füüsilise isiku tulumaksu ja FIE tulumaksu tasumise tähtpäevad 01. juuli ja 01. oktoober 2009 ning maamaksu tähtpäevad 15. juuli ja 15. oktoober 2009.

Kui märtsis 2009 menetles maksuhaldur 286 maksuvõla tasumise ajatamise taotlust, siis detsembris 2009 oli menetletud ajatustaotluste arv juba 682. Maksuhalduri jaoks on see oluline töömahu suurenemine.

Joonis 6. Esitatud ja menetletud ajatustaotlused 2009 märts-november, allikas: Maksu- ja Tolliamet

Esitatud ajatustaotluste arv näitab maksukohustuslaste majandusliku seisu nõrkust. Maksukohustuste tähtpäeva saabumisel ei suuda maksukohustuslased tasuda oma maksukohustusi korraga vaid soovivad maksekohustusi tasuda osade kaupa.

2.2. Meetmete valik ja nende tulemuslikkus

Maksuvõlgade sissenõudmisele on kaasatud peale sissenõudmise osakonna ametnike ka teiste osakondade töötajad. Alates 2009 aasta sügisest väljastavad haldusakte maksuvõla tasumiseks ka regioonide teenindusosakondade töötajad, Muuga, Paldiski ja Tartu raudtee tollipunkti töötajad. Samuti kuulub nende menetlusse pangakontode arestimine ja pangavastuste sissekandmine arvestussüsteemi.

Maksukohustuslase teenindamine peab olema maksimaalselt efektiivne ja seetõttu toimub tihe koostöö teenindusosakondade ja sissenõudmise osakonna vahel.

Maksuvõlgade sissenõudmise protsessis esimese etapina on teeninduslikud tegevused ja neid teostavad maksu- ja tollikeskuste teenindusosakondade töötajad. Ametnikud teavitavad maksukohustuslasi eelolevast maksekohustusest, väljastavad saldoteatise, koostavad haldusakte maksuvõla tasumiseks ja intressinõudeid, menetlevad lihtsustatud korras ajatustaotlusi ning väljastavad ajatamisotsuseid. Samuti väljastavad teenindajad maksuvõlgade tõendeid või maksuvõlgade puudumise tõendeid.

Maksuvõlgade sundsissenõudmise toimingute esimeseks sammuks on kõige laialdasemalt pangakontode arestimine. Pangakontode arestimine toimub vastavalt maksukorralduse seadusele. Sissenõudmise alaste toimingute abistavaks juhendmaterjaliks on Sissenõudmise käsiraamat, mille eesmärgiks on maksuhalduri poolt seaduste ühetaoline kohaldamine ja maksukohustuslaste võrdne kohtlemine.

Maksuhaldur kasutab vähesel määral korraldusi maksuvõlglaste töötasu arestimiseks tööandja kaudu. Põhjus seisneb selles, et võlahaldusprogrammis ei ole võimalik teostada antud toimingut masstoiminguna. Nimetatud korraldusega kohustub maksuhaldur tööandjat kinni pidama isikule makstavast töötasust maksuvõlg. Füüsilise isiku maksuvõla

sissenõudmisel või tema pangakonto arestimisele ei kuulu maksuhalduri poolt igakuisele sissenõudmisele ega arestimisele ühe kuupalga alammäära suurune summa võlgniku ja iga tema ülalpeetava pereliikme kohta (MKS § 131 lg 3).

Maksukorralduse seadus § 130 lg 1 ja lg 2 annab maksuhaldurile võimaluse seada kinnisasja käsutamise keelumärke kinnistusraamatusse või ehitise kui vallasasja käsutamise keelumärke ehtisregistrisse. Maksuhalduri poolt teostatud toiminguna ei anna käsutamise keelumärgete seadmine maksuhaldurile oodatud tulemust. Kui maksukohustuslase võlanõue edastatakse kohutäiturile sissenõudmiseks ja viimane asub vara enampakkumise teel realiseerima, alles siis hakkavad maksuvõlglased otsima maksuvõla tasumise võimalusi.

KOKKUVÕTE

Seadusega on maksuhaldurile pandud õigus ja kohustus maksude kogumiseks. Maksude kokkukogumise korra sätestab maksukorralduse seadus. Kui maksukohustuslased tasuksid maksukohustusi kohustuse tähtpäeva saabudes, ei oleks maksuhalduril vaja rakendada sundsissenõudmise toiminguid. Sundsissenõudmistoimingule eelneb hoiatava haldusakti andmine ja kättetoimetamine maksukohustuslasele seaduses sätestatud korra kohaselt.

Tänane maksuvõlgade pidev suurenemine paneb maksuhaldurile kohustuse rakendada veelgi tõhusamalt seadusega antud võimalusi maksuvõlgade sissenõudmiseks.

Alates 01.01.2008 kasutab Maksu- ja Tolliamet uut võlahaldussüsteemi, mis on olulisel määral tõhustanud maksuhalduri tööd. Uus võlahaldussüsteem võimaldab maksuhalduril teha masstoiminguid ning toimub selle süsteemi pidev täiendamine. Sellest olukorras lähtuvalt on võimalik lõputöös võrrelda ainult 2009 aasta toiminguid kuude lõikes.

Eesmärk, mis lõputöö koostamisega oli seatud, seisnes maksuvõlgade sissenõudmise tõhususe hindamises. Tõhusus tähendab maksuhalduri poolt tehtavate toimingute arvu suurenemist, kui ka valitud sundsissenõudmistoimingu tulemuslikkust.

Lõputöö eesmärgi saavutamisel on kasutatud Maksu- ja Tolliameti poolt koostatud maksuvõlgadega seotud arvnäitajate andmete analüüsimist, mille tulemusel selgub, et alates 2009 aastast on kahanenud maksuvõlglaste arv.

Maksuhalduri töökogemus on näidanud, et ei ole olemas ühte võluvitsa, mis kõikidele maksuvõlglastele mõjuks ühtemoodi. Sellepärast kasutabki maksuhaldur oma igapäevatoös maksumenetluse põhimõtetest tulenevaid õigusi ja kohustusi.

Analüüsi tulemusel selgus, et majanduslikult keerulises olukorras suureneb maksuvõlgade summa suurus. Ajutistes makseraskustesse sattunud maksuvõlglaste esitatud ajatustaotluste oluline suurenemine näitab maksuhalduri arvates maksekuulekuse tõusu.

Kuna maksuvõla tasumise ajatamine on maksuhalduri jaoks ressursinõudlik toiming, teeb lõputöö autor ettepaneku võimaldada maksukohustuslasel e-maksuameti kaudu koostada endale iseseisvalt maksuvõla tasumise ajatamise otsus koos maksegraafikuga.

SUMMARY

Law gives a tax authority the right and obligation to collect taxes. Tax collecting is regulated by the Taxation Act. If taxable persons paid their taxes in due course, tax authorities would not have to apply compulsory collection. The compulsory collection is preceded by producing and handing over the precautionary administrative act to the taxable person according to the procedure of law.

Present day's growing number of tax arrears obliges tax collectors to apply even more efficiently the possibility, given them by law, to enforce tax arrears.

The aim of the thesis was connected with assessing the efficiency of enforcing tax arrears. The efficiency means growing number of procedures committed by a tax collector as well as the productivity of the chosen method of enforcement.

In order to achieve the aim of the thesis here has been analysed the numeral data concerning tax arrears compiled by the Tax and Customs Board. It appears from there that since the year 2009 the number of persons who owe arrears has decreased but the arrear keeps increasing.

The experience of being a tax collector shows that there is no such method which would have the same effect to all of the persons who owe arrears. That is the reason why tax collectors use in their everyday work the rights and obligations derived from the principles of tax proceedings.

It appeared from the analysis that the number of arrears and persons who owe arrears increases during the economically difficult time. A considerable growth in the number of elongating applications filed by persons who owe arrears and are having temporary solvency problems shows tax obedience according to tax collectors belief.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Eesti Vabariigi Põhiseadus. 28.06.1992. – RT 1992, 26, 349, RT I 2007, 33, 210.

Huberg, M., Lehis, L. 2002. Riigikohtu lahendid maksuasjades 1993-2002. Tartu: OÜ Casus 2002

Huberg, M., Raudjärv, I. 2006. Eesti maksuseadused koos rakendusaktidega. Tartu: OÜ Casus.

Justiitsministeerium. 2002. Eesti Vabariigi Põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura, Õigusteabe AS.

Lang, M. 2006. Otsene maksustamine. Tallinn: Sisekaitseakadeemia.

Lehis, L. 2002. Eesti maksuseadused koos rakendusaktidega. Tartu: OÜ Casus.

Lehis, L. 2004. Maksuõigus. Tallinn: JUURA.

Lillemets, K. Maksuvõlgade sundtäitmine. Õppematerjal. Sisekaitseakadeemia 2006

Maamaksu seadus 6.05.1993 – RT I 1993,24,428, jõustunud 1,07,1993, RT I 2009, 65,441

Maksu- ja Tolliamet. 2004. Rahvusvahelise maksustamise käsiraamat. Soovituslik juhendmaterjal. Tallinn.

Maksu- ja Tolliamet. Maksuvõla tasumise lihtsustatud ajatamisest. Maksu- ja Tolliameti kodulehelt <http://www.emta.ee/index.php?id=24758> välja otsitud 25.03.2010.

Maksukorralduse seadus. 20.02.2002. - RT I 2002, 26, 150, RT I 2008,60,331.

Pilv, A., Kergandberg, E., Lentsius, M. 2006. Maksumenetus. Tallinn: Äripäeva Kirjastus.

Rahandusministeerium. Maksukorralduse seaduse seletuskiri. Rahandusministeeriumi kodulehelt <http://www.fin.ee> välja otsitud 29.10.2010.

Riiklike maksude maksuvõla tasumise ajatamise kord. 30.04.2002. – RTL 2002, 55, 805, RTL 2005, 98, 1478.

Täitemenetluse seadustik 20.04.2005 RT I 2005,27,198, RT I 2009,68,463